

Μυθιστόρημα

ΘΑΝΑΣΗΣ
Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

**Ένα εξόριστο
βρέφος
αφηγείται**

Σελ. 7

Βιβλιοδρόμο

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 22-23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2014

μυθιστόρημα

7

ΓΡΑΦΕΙΟ
ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

Να το γράψουμε εξαρχής μιας και είναι η μόνη αντίρρηση μας για το μυθιστόρημα «Νίκη» του Χρήστου Α. Χωμενίδη. Ένα μυθιστόρημα που προορίζεται να ζήσει μια μακρά ζωή, ένα σημαδιακό μυθιστόρημα με όποια μέτρα και να το δεις. Τι χρειαζόταν όμως η ομολογία του συγγραφέα στο εισαγωγικό του σημείωμα ότι «η Νίκη Αρμάου είναι βασισμένη στη μητέρα μου Νίκη Νεφελούδη»; Αν με την ομολογία αυτή αποκαθιστά συναισθηματικά μια τάξη πραγμάτων σε σχέση με τη μητέρα του, η τιμή που της γίνεται της τελευταίας με τη μυθιστορηματική της απεικόνιση θα γινόταν ακόμη μεγαλύτερη σε περίπτωση που έμενε άγνωστη η ταυτότητά της.

Όσο και αν εξηγεί στη συνέχεια του σημειώματός του το τι συμβαίνει με όλους όσους παρελαύνουν στις σελίδες του μυθιστορήματος, ότι «αποτελούν τις αντανάκλασεις ανθρώπων οι οποίοι έζησαν και έδρασαν στ' αλήθεια, σε έναν κόσμο μυθοπλασίας», έχει προκληθεί ζημιά, ευτυχώς όχι ανεπανόρθωτη. Μειώνει για τον αναγνώστη την αίσθηση μιας απόλαυσης, έτσι ή αλλιώς τεράστιας, καθώς δεν παύει να αναρωτιέται αν τα εξόχως συγκλονιστικά γεγονότα που συμπλέκονται με έναν διαυγέστατο τρόπο, σε μάκρος δεκα-

Παρότι πάντα η απόσταση ανάμεσα στην πραγματικότητα και τη μυθοπλαστική αναπαράστασή της είναι αβυσσαλέα, αισθάνεσαι ανάμεσα τους να μη χωράει ούτε μια σελίδα χαρτί

ετιών, έχουν στην πραγματικότητα συμβεί ή όχι.

Και δεν εννοούμε αν υπήρξε ο «Ριζοσπάστης», ή αν ο Ιωάννης Μεταξάς είχε δώσει εντολή να ασβετώσουν τα σπίτια στις Κυκλάδες. Εννοούμε κατά πόσον ο Νίκος Ζαχαριάδης θα μπορούσε ως πραγματικό πρόσωπο να έχει οργανώσει την «απαγωγή» του συντρόφου του Αντώνη Αρμάου και τη μεταφορά του σε μια έπαυλη στην Κηφισιά με τόσο βάνουσο τρόπο που μόνον ένας πάνσκληρος – επεικώς – άνθρωπος θα μπορούσε να το κάνει. Ή ακόμη αν η μάνα του Στάλιν λεγόταν πραγματικά Κέκε και ως γειτόνισσα του Ζαχαριάδη στο Γκόρι της Γεωργίας είχε βοηθήσει ώστε ο τελευταίος να ανέβει τάχιστα τα σκαλιά της κομματικής ιεραρχίας και να χριστεί γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας.

Ακόμη και αν δυσκολευόταν ο αναγνώστης (στις αρχές βέβαια του βιβλίου) να καταλάβει πως όταν ο συγγραφέας γράφει «Νίκος» εννοεί τον Ζαχαριάδη – σε περίπτωση που απουσίαζε η διευκρίνιση ότι η Νίκη του μυθιστορήματος είναι η κόρη του Βασίλη Νεφελούδη –, ο Χωμενίδης θα μπορούσε να σκεφτεί ένα λυσιτελέστερο τρόπο ώστε να γίνει αντιληπτό. Όλα αυτά όμως δεν είναι παρά λεπτομέρειες. Παρότι πάντα η απόσταση

Ο 48χρονος Χρήστος Χωμενίδης, στο δωδέκατο βιβλίο του, έπιασε το νήμα από την εξορία στην οποία καταδικάστηκε η μητέρα του, μόλις εβδομήντα ημερών βρέφος – ο πατέρας της Βασίλης Νεφελούδης ήταν ηγετικό στέλεχος της Αριστεράς

Η «Νίκη» (Νεφελούδη) του Χρήστου Χωμενίδη προορίζεται να ζήσει ως σπουδαία μυθοπλαστική απεικόνιση μιας ανελέητης εποχής

Ε, λοιπόν, η Ιστορία υπάρχει!

ανάμεσα στην πραγματικότητα και τη μυθοπλαστική αναπαράστασή της είναι αβυσσαλέα, αισθάνεσαι ανάμεσά τους – στη «Νίκη» εννοείται – να μη χωράει ούτε μια σελίδα χαρτί. Τόσο αβυσσαλέα που χωρίς να διαβάζει την ιστορία ανάποδα ο Χωμενίδης, κατορθώνει τα γεγονότα μόνο με την καταγραφή τους, χωρίς κανένα λογοτεχνικό ψιμύθιο, να εκφράζουν τόσο την «αλήθεια» της εποχής όπου συντελέστηκαν, αλλά και τις συνέπειές τους όπως θα υπάρξουν σε ένα ακόμη άγνωστο μέλλον.

Συνιστά πάγιο λάθος των οπισθοφυλ-

λων, σε μια περιληπτική εξιστόρηση του περιεχομένου των ίδιων των μυθιστορημάτων, να λέγονται πράγματα πολύ λιγότερα σε σχέση με το βάρος που διατηρούν τα μυθιστορήματα. Το ίδιο συμβαίνει και με τη «Νίκη». Διαβάζουμε, ανάμεσα σε άλλες αναφορές: «Έζησε κάποτε ένα κορίτσι που – όταν γεννήθηκε – ο πατέρας του ήταν “ο ηρωικός αρχηγός των εργατών” και – όταν μεγάλωσε – έγινε “ο προδότης της εργατικής τάξης”. Κι ας μην είχε προδώσει τίποτα από ό,τι πίστευε”. Μόνο αν ήθελε να παραπλανήσει κανείς ως

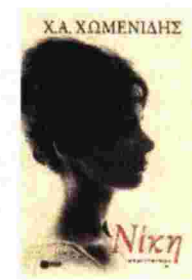
προς το μέγεθος του μυθιστορήματος θα έγραφε αυτή την πρόταση.

Με τη «Νίκη» είναι σαν να διαβάζουμε ταυτόχρονα δύο μυθιστορήματα που έχουν σοφά οργανωθεί σε ενιαία σύνθεση. Αν τα απομόνωνες το ένα από το άλλο – κάτι βέβαια αδύνατο – θα αναγνώριζες πως τα ακραίων πολιτικού χαρακτήρα γεγονότα θα συγκροτούσαν, χωρίς αναφορά στη ζωή των πρώων, μια αφήγηση συναρπαστική. Όπως επίσης η αισθηματική σκευή των πρώων του, ανεπτυγμένη μέσα σε άλλες συνθήκες, θα μπορούσε να δώσει μια εξίσου μεγά-

λη, έστω και άλλης τάξεως συγκίνηση. Τώρα στη σύνθεσή τους – αν και δεν πρόκειται για σύνθεση αλλά για αλχημεία – μοιάζει οι περιπέτειες, τα πάθη και τα δάκρυα των ανθρώπων να μην έχουν άλλο προορισμό, παρά να εγγιχθούν την ύπαρξη της Ιστορίας – της απρόσωπης και ανοικτήριμης.

Συνδυασμένη η «ανακάλυψη» αυτή με την τρομερή εθνικά περίοδο του ελληνικού 20ού αιώνα, μια περίοδο που τη γνωρίζεις με τη «Νίκη» ως μια ανεξαγόραστη προσωπική εμπειρία, αναρωτιέσαι πώς είναι δυνατόν να συμβαίνει κάτι το παράδοξο: η βασική πρωίδα να μην αναπολεί σε σχέση με τον εαυτό της και την οικογένειά της μόνον όσα έζησε η ίδια, αλλά να αναπαριστά και όσα συνέβαιναν ενώ η ίδια δεν είχε καν γεννηθεί, και η διπλή αυτή πραγματικότητα να «τρέχει» για τον αναγνώστη με τον ίδιο αδιάβλητο τρόπο.

Κι αν αισθάνεσαι, χωρίς να σε εννοχεί, ότι ο συγγραφέας θα χρειάστηκε να κάνει έρευνα προκειμένου να μάθει ότι μεσοτύπος του Αυγούστου του 1944 (δηλαδή δύο μήνες πριν φύγουν οι Γερμανοί) εύκολα έβρισκε κανείς ταξί μέσα στη νύχτα Πατισίων και Αγίου Μελετίου γωνία, δεν θα ήθελε με τίποτε – ο αναγνώστης – οι ανεπανόληπτες σελίδες για το τι συνέβαινε την ίδια νύχτα στο μπαρ Μαύρος Γάτος να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Θα ήθελε οι σελίδες αυτές να είναι αποκλειστικά επινόηση του συγγραφέα!

Χρήστος Α. Χωμενίδης
ΝΙΚΗ
Εκδ: Πατάκη
2014
Σελ. 494
Τιμή: 20 ευρώ

Σαν παραμύθι

Ευδιάκριτες ψηφίδες σε μια τοιχογραφία

Τα γεγονότα όσο και να φέρουν το ειδικό βάρος των ανθρώπων που τα βιώνουν, σαν να αποσυνδέονται από τους ίδιους, με αποτέλεσμα η αυτοτέλειά τους να τα τοποθετεί ως ευδιάκριτες ψηφίδες σε μια τοιχογραφία σχεδόν ολόκληρου του 20ού αιώνα. Πριν όμως συμβεί αυτό έχουμε γνωρίσει μορφές που σχεδόν μονοπωλιακά διεκδικεί η ελληνική κοινωνία – από αιώνες – όπως είναι ο συνδυασμός στους ίδιους ανθρώπους μιας γνήσιας επαναστατικής διάθεσης με μια μικροαστική νοοτροπία. Ή η συνύπαρξη μέσα στην ίδια την οικογένεια των πιο εξτρεμιστικών στοιχείων, με πλήρη εκατέρωθεν παραδοχή. Αν και μυθιστόρημα βαθιά ελληνικό η «Νίκη», έχει τη βεβαιότητα ότι μεταφραζόμενο δεν θα διαβαζόταν ως μια εξωτική ιστορία αλλά όπως ένα παραμύθι, όπως καταλήγουν να διαβάζονται όλα τα σπουδαία μυθιστορήματα. Αφού τα ιθαγενή της στοικεία ατόφια και έχοντας αποδοθεί πιστά, παραπέμπουν σε μια κοινότητα προσिति με όποια γλώσσα και να την πλησιάσει κανείς.